

Fortale

Ved den flittige og lærde Sandvigs Død standsede Samlingerne til den danske Historie, som jeg ved ham lod udgive. Nu efter nogle Aar udkomme de igjen under Navn af Nye Samlinger, paa Forlag af vor brave og velfortiente Hr. Poulsen, og under Bestyrelse af den lærde og indsigtfulde Hr. Secretaire Nyerup. Indretningen er ligesom i den forrige, undtagen at jeg kun sætte en Fortale for hvert Bind, og forhen for hvert Hefte. Her gives ogsaa hele Stykker og Udtoge, og har jeg ingen anden Deel i Arbeydet, end at jeg med Hr. Nyerup overlægger, hvilke Stykker der skulle i hvert Hefte. Da her ere flere Stykker af de nyere Tider end i den forrige, saa vil den maaske finde større Bifald end den, da man heller læser om Christian Vtes og Friderich Ildies Tider, end om de ældre. Saaledes ville Cancelliets Tilstand, Christiani Vti Resolutioner, Amores Christiani IVte, Grevinder Schindels Levnet, Bidragene til Souverainitetshistorien, uden tvivl behage alle, særdeles da de indeholde adskilligt, som ikke almindeligen er bekiendt om saa nye Tider. Men da hvert Stykke af

de ældre Tider har sin Nytte, og ogsaa sine Liebhavere, saa man vedbleven at udgive Christiani Ildi Forordninger, da de saa meget tjene til at oplyse denne merkelige Herres Regjering, og hans Tids Forfatning. Udtoget af Svansøes Danmarks Beskrivelse har og sin Nytte i det litterariske Fag, omendskjøndt hans Vers ere heel slette. Den Beskrivelse, Langfeldt giver over Greve Schulin, er upartisk og rigtig. Skade, at hans Forfatning ey har tilladt ham at indføre noget om Schulins Indflydelse i Regjeringssager. – Dersom dette Verk finder mine Landsmænds Bifald, som jeg haaber og ønske, de skal det vorde fortsat, og altid, saavidt mueligt, det nyttige og fornøvelige forbindes sammen.

Kjøbenhavn d. 13. Januar 1792

P. F. Suhm

Indhold Andet Hefte side 97 – 142

Amores Christiani IVti med Bilag

(97)

I. Amores Christiani IVti med adskillige Bilag.

Vil nogle lægge mig til Last, at jeg fører i Penne deslige Ting, som udi disse nordiske Lande stedse pleye at være og blive skrevne Anecdotes, da svarer jeg dertil: 1) at Historien er ikke langt fra hundrede Aar gammel; 2) at, endskiønt den ikke var saa gammel, saa er den dog ikke af anden Natur, end som andre Anecdotes og curieuse Hændelser, der indføres udi alle andre fremmede Historier, og seer man, at de største Regentere undertiden have de største Avantures udi deres Ægteskab of Amours. 3) Giver Historien Portrait paa denne store Konges Naivitet, og de Tidens Genie, hvilket af en Historieskriver ikke vel kan forbigaaes, helst saasom dets Afridsning er baade behagelig og nyttig, og interesserer Læseren langt mere end vidtløftige Beskrivelser af mange unyttige Ceremoniet, som gemeenligen opfylde den største Deel af vore nordiske Historier, og derved foraarsage, at de samme lidet eller intet bliver læsede. Endeligen 4) har man at befrygte, at deslige Anecdotes, som gemeenligen er den største Zirats udi Historier, reen forkomme, hvorpaa man haver mange Exempler ec.

Holberg i Forberedelsen til Historien om Christian IVdes Amours. Dannemarks Historie, 2den Tomme. Udgaven af 1753. S. 995.

Den korte Beretning, som har til Overskrift: Amores Christiani Qvarti post mortem Reginae Annæ Catharinæ, er, som sees af Pag. 102, Lin 7, opsat i indeværende Seculum, og ikke just et meget

sieldent Bibliothekstykke. Det Exemplar, som her er aftrykt, er sammenligner med et andet, som er paa det Kongelige Bibliothek. Formodentlig er det denne Beretning, som Schlegel omtale i sin Udgave af Slange III Buch S. 66 og 67.

Anno 1612 den 19de Martii døde Dronning Anna Catharina, og den 13de April blev hendes Majestæts Ligbegiengelse celebret. (98)

1. Codem Anno faldt Kong Christ. 4. udi Amour til et Fruentimmer, hvis Familie, og hvo hun var, vides ikke; hun skal være meget hastig død Ao. 1613, da hun sad for et Speil, og indflettede sig Haar udi en Perlesnor, dog havde Kongen avlet med hende 7 Uger før hendes Død en Søn: Christian Uldrich Gyldenløw.
2. Anno 1613 fattede Kongen Kierlighed til Karen Anders Datter, hvis Fader var Borgemester udi Kiøbenhavn, som var tilsagt Præst udi Kiøge, navnlig Mag. Niels Glostrup, men Kongen fandt saa stor Behag udi hendes Skiønhed paa et Bryllup, at, da han havde er Par gange danset med hende, førte han hende med sig paa Slottet, og beholdt hende hos sig, med hende avlede han Ao. 1614 Hans Ulrich Gyldenløw, som siden blev Befalingsmand over Cronborg saa og derforuden Hof-Marchal, og var for sin Skikkelighed og Belevenhed af alle meget elsket. Han kom udi Ægteskab med Frue Rigitze Grubbe, som siden levede mange Aar i Enkestand, uden at efterlade sig Livs-Arvinger, og da hun var kommen til nogen høy Alder, faldt hun i en liderlig Affaire med noget Forgift, hvorover hun blev consineret til Bornholm, hvor hun, uden Tvivl Anno 1689 døde.

Hans Ulrik Gyldenløve, 1615-1645, søn af Christian IV og Karen Andersdatter; Rigitze Grubbe, 1618-1689, gift med Hans Ulrik Gyldenløve

Anno 1615. blev Karen Anders Datter, dog uden Spot, viist fra Hoffet, formedelst de andre gamle Adels Fruer vilde ikke gøre hende nogen Opvartning, naar hun kom i Barselseng, ikke heller vilde give hende nogen Visite til Hove.

3. Anno 1615i April, lod Kongen sig ved den venstre Haand sammenvie af D. Mads Jensen Lund, som da var Hof-Prædikant, til Frue Kirsten Munch paa Lundsgaard i Skaane. (99)

Hendes Fade Ludwig Munch var Befalingsmand over Trundhiem og Staden, han var ellers Broder til Peder Munch Rigens Admiral, og een af de 4re Rigens Raad udi Christiani 4ti Minorennitet; hendes Moder var Frue Ellen Marsvin, som efter nogle Aars Enkestand blev anden Gang gift med Knud Rud. Med denne frue Kirsten Munch avlede Kongen 2de Sønner

- 1) **Frederich**, som døde udi første Barndom
- 2) **Waldemar Christian**, som blev af Keyseren gjort til Greve af Slesvig og Holsteen.

Dernæst disse Døttre

- 1) **Anna Catharina** fød 1619, som var forlovet med Frantz Rantzow, hvilken efter Forlovelsen Ao. 1632 faldt ned udi Rosenborg Graver og druknede, hvorover hun tog sin Død, saa at hun 1633 døde af Sorg.
- 2) **Sopia Elisabeth**, blev gift med Christian Pentz, som af Keyseren blev ophøyet til Greve.
- 3) **Elonora Christina** fød 1621, og blev gift med Corfitz Uhlefeld, da Rigens Raad og Kiøbenhavns Statholder; nogle Aar derefter blev han Dannemarkes Riges Hofmester. Hun gav sig med hendes Mand udi exilio voluntario 1651, som siden faldt ud til en Tragoedie, i det at Corfitz Uhlefeld og hans Dame bleve af de Svenske sat i Arrest og Fængsel i Malmøe, hvorfra han sig Anno 1660 udsneeg forklædt i Præstedragt, og hans Dame kom bort forklædt udi en Bonde-Qvindes Dragt med en Kurv paa Armen med 2 Høns og nogle Eg udi; og vovede sig saa begge til Kiøbenhavn, retirerende sin ind i Borgmester Reinholdt Hansens Huus, hvis Enke nemlig var bleven gift med Speckhan, som (100) gav dem strax an for Kong Frid. 3, hvorfra de bleve førte arresterede til Bornholm, og sat paa Hammershuus. Siden forligte han sig med Kongen af Dannemark; men han biede ikke længe, førend han spandt paa noget igien tvertimod Souveraniteten, hvorover hans Dame blev fangen i Engeland, ført til Kiøbenhavn, og sat udi det Blaa-Taarn, hvor hun sad fra Ao. 1663 til 1685, da hun ved Kong Ludvig den 14des Intereession blev givet løs fra Fængslet, men dog blev consineret til Marieboe Kloster i Lolland, hvor hun sad til Ao 1698, da hun i Martio døde. Corfitz blev for Forræderie tiltalt og dømt, og rettet in Effigie ec; thi han døde 164 paa Rhinstrømmen, og ingen veed, hvor han af hans Sønner blev begravet; hans Midler, som kunde opspørges, bleve confisqverede.
- 4) **Elisabeth**, blev gift med Rigens Raad Hans Lindenow, Befalingsmand paa Callundborg.
- 5) **Christina Augusta** gift med Hannibal Sehestedt, Rigens Raad og Statholder udi Norge. Siden faldt han Ao, 1651 i Disgrace, søgte Tieneste under Spanien, kom ind igien i Riget 1659. Da Kiøbenhavn var belejret og efter Freden var sluttet, gjorde han sig necesfair ved Regieringens Forandring, blev Rigens Skatmester; nogle Aar derefter blev han sendt som Ambassadeur extrordinair til Frankrig, hvor han døde.

6 **Hedevig**, gift med Ebbe Uhlefeld, Befalingsmand over Gulland og Bornholm, vor han for slet Administration faldt i Unaade hos Kong Frid. 3. og retirerede sig under Svensk Regiering, hvor han tiende sidst imod Kong Christ. 5te i den skaanske Krig.

7 **Maria Catharina**, fød og død Ao. 1628 (101)

8) **Dorothea Elisabeth**, fød Ao 1629, som Kong Christ. 4de aldrig vilde kiende for sin Datter, og derfor Ao. 1637 blev hun sendt til Lorentz Horstmann en Kiøbmand udi Hamborg, som havde Ordre at sende hende bort, hvordan vides ikke; siden begav hun sig 1646 til Cløn, hvor hun gav sig ind i et Nunne-Kloster af den Caremeliter-Barfods Orden den 5 Januarri, hvor hun kaldte sig Isabella a Jesus Maria; udi denne meget strænge Orden holdt hun sig inde indtil 1687, da hun den 18 Martii døde. Dette Kloster ligger in der Schnurstratse.

Waldemar Christian

Anna Catharina fød 1618

Sopia Elisabet 1619

Leonora Christina Ulfeldt
1621

Elisabeth 1623

Christiana Augusta 1626

Maria Cathrine 1628 Dorothe Elisabeth Christiansdatter 1629

Hedevig Ulfeld 1626

Anno 1629, blev befalet, at der skulde bedes for Frue Kirsten Munch af Prædikestolene, og hendes Børn; dette skeede først paa Taksigelsens Festen for den Lybske Fred, som blev holdt den 29 Septbr.; Formularen til Bønne var trykt udi Taksigelses-Bønnen saaledes:

Efter at Bønnen var læst for Kongen, hans Frue Moder Enke-Dronningen Sophia, den udvalgte Printz Christian, Hertugerne Friderich og Ulrich, blev Bønnen ogsaa oplæst: "Gud bevare ogsaa Hans Kongel. Majestæts elskelige Gemahl Frue Kirstine, Grevinde til Slesvig Holsteen, saa alle Ting maae komme hans guddommelige Navn til Ære og dennem til Velfærdet og Salighed."

Anno 1630 blev hun repudieret og consineret til Bolle, hvor hun blev, saalænge hun levede, og den forrige Kirkebøn blev strax i samme Aar ophævet.

4. Frue Wibeke Kruse (saaledes blev hun kaldet i Kong Christ, 4des egne Haand-Breve) var Frue Kirstens egen Hof-Jomfrue, hvilken høystbemeldte Konge tog til sig, og elskede hende til sit yderste for hendes Troeskab, dog var hun ikke deilig; med hende avlede Kongen disse Børn (102)
 - 1) Ulrich Christian Gyldenløw, som gav mange Prøver paa sin Mandighed imod de Svenske udi Kiøbenhavns Beleiring, hvor han døde, nogen tid efter at Stormen var overstanden Ao. 1659.
 - 2) Elisabeth, blev gift med en Holsteensk Adelsmand Niels von Ahlefeld, som uden Tvivl eyede Wandsbeck; om hun havde Børn ved hannem, vides ikke, men hun havde den Naade at opvarte Kong Christ, 5te kort Tid før hans Død, og oppebar nogen Naade.

Ulrich Christian Gyldenløw. 1630

Elisabeth Sofie Gyldenløve 1633

Denne Frue Wibeke døde strax efter høysalig Kong Christ. 4ti Død, som skeede den 28 Febr. 1648, nemlig den Martii non suspicione veneni. Efter hendes Død blev hende ganske liden Ære beteed; thi hendes Liig blev udført i en slet Liig-Kiste paa en gammel Arbeyds-Vogn, og blev begravet om Aftenen paa nye Kirkegaard uden for Nørre Port iblandt de Graver, hvor de, som bleve henrettede, vare begravne.

=====
Bilag om Karen Andersdatter.

1) Kong Christian IVdes tvende Breve til C. Ulfeld Stadtholderen i Kjøbenhavn..

a) dat. Anderskov Slot den 31 Martii 1640.

(Efter Schlegels Udskrift af Originalen.)

Eftersom jeg i disse Dage ved Borgemester Jacob Mikkelsøn og Reinholdt Hansøn haver ladt adspørge Karen Andersdatter, hvorfor hun intet farer fort med sit foretagne Giftermaal, da svarede hun, sig hidindtil derudi at have været forhindret, men hun vilde dermed med det første fare fort. Hvorfor Du til hende skal sende tvende Danemænd med Byfigden, som hende lader forstaae, at efterdi jeg ingen Forhindring vil gjøre hende i sit gudelige Forsæt, naar hun haver skift med Sønnen, som brugeligt er; hvorfor hun Byfogden skal vide, naar hun dermed vil begynde, paa det han paa hans Embeds Vegne kan have Hans Ulrichs Interesse i Agt.

Samme Karen Andersdatter understod sig udi de ovenbenævntes, Anne Jacob Mikkelsens, og Junkerens Paahør (at) sige, sig af ingen Søn at vide; hvilket vil haves i Agt; thi det lakker nu imod Sommeren, at de kan sige *) til Vands herfra baade selv, med hvad de haver. Vale

*) Dette Ord har Schlegel i sin Udskrift betegnet med en Streg, til Tegn at han tvivlede. om det var det rigtige Ord. Maaskee skal der læses søge eller snige. I en ande Copie, som Klevenfeldt har confereret med Originalen, staaer dog ogsaa stige. (103)

2) Kongens Breve til Friderich Urne, Slotsherre paa Bronborg.

(Efter en Udskrift med Klevenfeldts Haand.)

a) dat. Rosenborg den 19 Martii 1640.

Eftersom Karen Andersdatter ved Iver Vind haver ladet mig vide, at hun agter at gifte sig med een ved Navn Niels Nelausen, da, efterdi hun tager bemeldte Person, da maa han ogsaa underholde hende, hvorfor Du paa mine Vegne skal sige hende Land Hveen op, at hun inden Voldermisse (1 maj) skaffe hendes Tøy af Landet, og skal Du forpagte samme Land til een, som deraf vil give det, som gik daraf, imedens Kort von Barleben det besad.

b) dat Friderichsborg den 20 April 1640.

Eftersom jeg erfarer, at Karen Andersdatter indbilder sig, at vilde erlange hos mig, at hun maatte beholde Hveen, da skal Du sligt intet troe, medens befale Bønderne sammesteds, at de hverken udi een eller ande Maade skal vide hende til Villie, naar Voldermisse er forbi, uden at age hendes Tøy til Stranden. Saafremt hendes Junker kommer der paa Landet, da skal Du lade binde Hænder og Fødder paa hannem, og lade hannem føre til Dig, og siden logere hannem paa Slottet, som sig bør, indtil videre Beskesden .

c) dat. Rosenborg den 30 Julii 1640.

Jeg erfarer her i Byen, at Karen Andersdatter er paa Hveen, og haver hendes Junker Snarensvend hos sig, hvilken Du skal lade tage ved Hovedet, og lade hannem adspørge, hvem der har givet ham Forlov at være der paa Landet, (105) og skal sendes hid paa Slottet, og leveres Slotsfogeden, og efterdi han tilforn har ladet sig merke, at han vilde see, hvem der skal tage ham, da haver Du Dig i de Maade for at see; og om han forstikker sig nogensteds, da skal Pladsen besætes, saa at de kan svelte hannem ud. Imidlertid vil haves i Agt, at der forrykkes intet af Tøyet, som der findes.

d) dat. ibid. 31 Julii samme Aar.

Udaf Din Skrivelse erfarer jeg, Karen Andersdatter endnu at være paa Hveen, men at Junker Snarensvend intet er der at finde, saa kan jeg nu intet tænke, hvad Karen nu mere der paa Landet haver at bestille, hvorfor Du skal være om, at hun med det første begiver sig derfra

c) dat. Kiøbenhavns Slot den 18 Oct. s. A.

Efterdi jeg fornemmer, Karen Andersdatter at have haft Bud hos Hans Ulrichs Foged paa Hveen om Betalning for det Fæe, hun der haver efterladt; da skal Du befale Fogden sammesteds, at naar hun sender Bud derom igien, at han da svarer hende: at hun og Sønnen haver mere godt at skifte sammen end de Penge; naar de kommer til rette med hinanden om alt det andet, da kommer de nok til rette med hinanden om de Penge for hendes efterladte Fæ.

Du skal og gjøre den Anordning, at de Hyldebær, Hofmesterinden haver glemmt paa Friderichsborg, med det første sendes hid.

Karen Andersdatter haver jeg givet Svar, at hun haver Pengene at søge hos Fogeden, hvorfor Fogden maa have det i tide at vide, hvad Svar han hende give skal. Det vil befales Fogeden, at han intet stæder hende paa Landet. (106)

Bilag, angaaende Kirstine Munk.

1ste Bilag. Tvende Breve til Friderich Urne.

(Efter Klevenfelds Udskrift.)

a) dat. Friderichsborg den 19 Febr. 1630.

Efterdi adskillige Meninger af Høye og Lave baade nu og i Fremtiden kunde fattes om Frue Kirstine Munks hastige Forreysen herfra, og ingen nogen om Aarsagen dertil veed, uden hvis Hofmesterinde bevist er, efterdi hun til mig af F. Kirsten sendt blev, at begiere Forlov til at reyse herfra; saa skal I Eder til forbenævnte Hofmesterinde forføye, og af hendes fornemme, hvis hende derom vitterligt er, og det samme bringe Papir, og det mig af Eder underskrevet lade tilkomme.

b) dat. ibid. 20de ejusd.

Hvis som Hofmesterinden Eder svaet haver, det haver jeg igiennemlæst; saa er sligt mig noksom bevidst at være saaledes tilganeg; men det jeg vilde vide om det, som saaledes siges at være tilgaaet, er dette: at hun skulde have sagt, sig nu at have modvilligenviis forkast sin timelig Lykke og Velfærdet, og var det ikke om hendes Siel at gjøre, da ville hun ec. Der siges ogsaa, hender at have havt selsomme Jagter og Lader, saalænge den Tractat imellem hende og Hofmesterinden varede. (107)

2det Bilag om Kirstine Munk.

Interrogatoria, (forhør) hvorefter Kong Christian den Fierde haver villet, at Frue Kirsten Munk angaaende hendes Forhold mod hannem, og hendes Omgang med Rhiin-Greven, skulde afhøres; forfattet af ham selv, og dat. Kiøbenhavn d. 19 Jun. 1632.

Af disse Interrogatoria er et Par Exemplar paa Kammerherre Suhms og et Par paa det kongelige Bibliothek, som alle ere sammenlignede med nærværende Afskrift. Suhms: det ene Exemplar er med Etatsraad Foss's Hand, som foran beretter, at han har udcopieret det efter Originalen, som var skreven og underskreven med Kongens egen Haand. En tydsk Oversættelse af disse Spørgsmaale er aftrykt i Schlózers Stats-Anzeigen i Band 4tes Heft, S. 453 – 55, efter et exemplar, som blev solgt paa den Schlegelske Auction. Heri er aftrykt det falske Aarstal 1623, som staaer paa en Deel Afskrifter. Disse Spørgsmaale citeres under Titel af Gvavamina i Holbergs Dannemark Historie. 3 die Tome, Udgaven 1763 S. 891.

Interrogatoria, hvortil Frue Kirsten skal svare Ja eller Ney.

1.

Om Rhiin-Greven formedelst sin Skikkelighed eller Behagelighed erlangede hendes Kiendskab, eller og hun søgte den.

2.

Om Hun ikke dansede, legte Juul, og gjorde sig lystig med Rhiin-Greven og andre, mens Vi laae for Fienden, og blev skudt udi Armen.(108)

3.

Om hun ikke kyssede og klappede Rhiin-Greven, naar han kom til hende, item naar hun kunde komme til dermed.

4.

Om hun ikke skar Vores Lindklæder i sønder, og gjorde dem til Maade til Rhiin-Greven, uanset Vi selv for Lindklæder havde Mangel.

5.

Om hun ikke paa Dalum med sine Piger og Folk lod bære Rhiin-Greven af hendes Kammer ind udi hans Kammer over Pladsen, og selv bar Lyset, saa og hialp hannem udi Seng.

6.

Om hun ikke er hiulpen i Seng af Rhiin-Greven, at ingen udaf Pigerne vare tilstæde.

7.

Om hun ikke haver besøgt Rhiin-Greven udi sit Underskiørt og Nat-Kiortel, at han endda haver ligget udi Sengen, og saa blevet en rom Tid alene hos hannem.

8.

Om hendes Piger blev inde hos hende, naar Rhiin-Greven kom til hende, som de ellers vare vante til at gjøre, item: Om Døren ikke stærkere blev lukket paa de Tider end ellers.

9.

Om og hvorfor hun haver ladet lille Karen passere med den Snak, hun sagde om hende, at hun havde seet hende udi Seng med Rhiin Greven.

10.

Om hun ikke begierede af hendes Piger at de med hende skulde bede vor Herre, at han vilde unde hende sin Hiertens Begiering, item: Om hun (109) ikke haver sagt, at vare ikkun 2de Øyne lukte, da skulde man vel see, hvorfor hun holdt af Rhiin-Greven.

11.

Om hun ikke raadede Os til, en smuk Pige at antage, som kunde være hos Os, efterdi hm med Tiden blev aflægs *) og Svag.

*) Dette Ord er hos Schlózer oversat: alt, der ikke udtømmer den Idee, som i Dansken forbindes med Ordet aflægs.

12.

Hvorfor hun sendte sit Tøy hen ad Sverrig, Os gandske uadspurgt i alle Maader.

13.

Om hun ikke engang præsenterede Os Blye-Sukker til at betage Os Lysten til Qvind-Folk paa en Maanedes Tid eller 6 Uger.

14.

Om hun ikke haver haft Pigerne paa Skildvagt.

15.

Om hun ikke udi 6 Uger laae paa Cronborg med Rhiin-Greven, uden Vores Forlov, og exererede sig udi al Cortesie med Rhiin-Greven, item lod Trappe-Dørren imellem sig og Rhiin-Greven staae aaben Dag og Nat.

16

Om hun ikke om Natte-tider ledte Vores Klæder, Skriver-Contoir igiennem, Cysser, **) Memorial, Zeddeler, og andet, som hun hendes Kanuther med kunde contentere.

**) I den tydske Oversættelse hos Schlózer staaer Coffers, hvilken Læsemaade ikke har Medhold i nogen god Afskrift. (110)

17.

Om hun ikke uden nogen Fornødenhed udi en rom Tid ikke søgte Seng med Os, ikke heller vilde ligge inde hos os, men satte Krog paa Døren imellem Os og sig.

18.

Om hun ikke sagde til Vores elskelige kiere Søn Herr Uldrich, at hun takkede Gug i Himmelen, at hun maatte drage hiem til sit eget, hun gad hverken seet eller hørt Os længere.

19.

Om hun ikke paa Dalum tog mit Contrafei udaf Guldet, som det var fattet udi, og siden med Prindsens Contrafei, og slengte tillige hen ad Gulvet.

Hvilken udaf forbenævnte Puncter begieres at skulle bevises, saa ville Vi sligt med levende Folk, Adel og Uadel, bevise, som Vi vil skaffe tilfælde, naar behov gøres.

Paa Kiøbenhavn den 19 Junii 1632.

Christian.

3die Bilag, bestaaende af adskillige Breve

a) Kongens Brev dat. Kiøbenhavn den 19 Jun. 1632.

Dannemarks Riges Marsk *) tilhaande.

(Efter Kongens eg uhændige Original, som ligger hos Professor Wandal.)

’) Schlegel har i sin Udskrift af dette Brev hostegnet, at det var Georg Urne, som blev det Aar 1632 efter Jørgen Skeel.

Efterat vi nu naadigst paa Otte Marsvins og Axel Arenfeldts underdanige og flittige Anfordring tilladt haver, at Frue Kirsten nogle af sine Venner udi (*III*) Jylland maa besøge, iblant hvilke Du est medbegreben, saa efterdi os hendes Complexion er bekiendt, saa at hun snart glemmer det, man gjør hende til gode, og mueligt imod hendes Venner med ynkelige Miner og vel stafferede Løgne sin selvforarsagede sørgelige Tilstand vil beklage, dermed os at denigrere og udraabe, og dennem hinderlistigviis indbilde, hende at være skeet for kort; hvorfor vi Dig herhos de Puncter, hvorudi vi Frue Kirsten beskylder, tilskikker, som vi hende udi hendes Moders, Frue Sophie Lisbets, D. Hans Mikkelsens, M. Mortens Biskop udi Aars Stigt, og D. Christens Nærværelse er foreholdt; iblandt hvilke Puncter, vi formeene, ingen at være, som en ærlig Ægteqvinde jo burde at svare til, som det sig burde, hvortil hun dog ikke svarede et Ord, mens ved Græden, Hysten og Skrigen svarede til alting: at hun havde været gal. Til den Ende, at om Frue Kirstens Mund geraader i Vagflod, at Du da med de andre kan vide, at Løgn er ingen latin, og at vi god Føye havde, Frue Kirsten en slettere Lossement at have bestilt, end hun paa Boller og Rosenvold haver. Vale.

b) Kongens Brev til Ellen Marsvin, Frue Kirstine Munks Moder, af Aar 1635.

Kiere Ellen! udaf Din Skrivelse har jeg Din Begiering fornummet, at jeg skulde tage Din Datter til mig igien, og at Du intet kunde tænke, hvorfor jeg var ilde tilfreds med Dig, uden at maatte komme, for du intet var paa Penz’s Bryllup, hvorfor jeg mig ikke noksom over Din uforskammede Dristighed kan forundre, at Du tør Dig understaae, at begiere, at jeg skulle tage Din Datter til mig igien, da Du selv bekiender, Dig intet at have kundet tvinge Dit Sind saavidt, at du kunde komme til Penz’s Bryllup, og (*II*) dog anmoder mig at tvinge mit Sind at tage Din Datter til mig igien, som vidt og bredt er for hendes begangne Bedrifter udraabt iblant Høie og Lave. Den store Kierlighed, Du skriver Dig altid at have havt til mig, er intet at erfare af Dine Verk; efterdi det lader sig ansee, at kunde Du ikkun faae Din Datter nogenlunde tilrette igien, da var Du tilfreds, hvad Verden dømt om min Person. Paa Haderslevhuus, den Tid de Keyserlige vare dragne derfra, og mine Ærinder faldt derhen, da fandt jeg i hver en Vraae Din Datter og Rhiingreven at staae sammen, og mig staaendes bag med en bred Hat paa. Jeg meener, at om jeg var saa gal, at gjøre det, Du begierer, da havde Verden ikke alene Aarsag til at male mig med en Hat paa, mens med 10 Øyne behængte med to Brillen.

Kiøbenhavn den 25. April 1635

Christian

c) Kongens Brev til Rigens Marsk.

dat. Kiøbenhavn den 30 April 1635.

(Efter Originalen, hos Professor Wandal.)

Efterdi det er hver Mand bevidst, hvorledes Sagen imellem mig og Frue Kirsten staaer, som udentvivil af mange ulige forstaaes, hvorfor mig ligge Magt paa, at demonstrere Verden Aarsagen, hvilket intet skee kan, uden at der skal føres Vidnesbyrd, og jeg intet veed, hvem jeg dertil kalde skal; hvorfor Du skal være derom, at erfare, hvem der vil svare Sagen, naar behov gøres. (113)

d) Kongens Brev til Frue Elle Marsvin.

dat. Anderskov den 22 Dec. 1636.

Efter Kongens egenhændige Original, hos Hr. Professor Wandal. Denne Skrivelse citerer Kongen her neden for, i Brevet f. under Navn N. A., og Kongen har ogsaa med egen Haand skrevet uden paa: Copia fub litera A. Saa at Udgiveren ikke har det originale Exemplar af Brevet for sig, som afgik til Frue Marsvin, men derimod Kongens originale egenhændige Copie, den han som Bilag lod følge med sin Skrivelse til Jørgen Urne, Rigens Marsk.

Kiære Ellen, jeg fornemmer, Dig paa underskedtlige Steder haver vildet gjøre godt Folk viis, at Kirsten Munks Datter er mig heelliigt, uanset Dig noksom er bekiendt, hvad for Huus hun holdt med Ringreven md Kyssen, klappen og andre Letfærdighed, baade aften og Morgen, intet agtendes, hvem det saae. Item log sig afklæde og lægge i Seng af hannem, og naar han da længe nok, vel ud paa Natten, havde været hos hende, og gik sin Kaas, da maatte Pigerne ind til hende over Hals og Hoved, og rede Sengen igien, som de havde gjort urede. Den Tid hun laae saa længe paa Cronborg, da matte hendes Piger intet ligge inde hos hende, som de pleyede at gjøre, naar jeg intet var tilstæde, paa det Ringreven kunde komme beder af sit Kammer igiennem Stuen ind til hende, at Pigerne det intet kunde blive vaer. Der nu Dievelen førte hende hen ad Kiøbenhavn igien, da vilde hun intet søge Seng med mig, ikke heller ligge inde hos mig i Kammeret, mens satte Krogen paa Dørren mellem mig og hende. Den Tid hun fornam, at hun redte til med det sidste Barn, da lod hun hente en Badisker, som skulde slaae hende Aaren paa Fodbladen, som ingen Danneqvind anstaaer. Udaf hvilken Omstændighed, enhver som noget duer, letteligen dømme kan, at Frue Kirstens sidste Barn intet kan see mig lig. Og kan jeg intet see, hvorledes Du med en god Samvittighed kan forsvare det, at Du understaaer Dig, det derhen at spille, at slig en Staldbroder skulde være lige agtendes med de andre, (114) og tage, i Dag eller Morgen, lige Deel med dem, som ere komne ret til byes. Hvorfor jeg nødes til at tage med en Haand derudi, at det kan gaae noget ret til. Befalendes Dig hermed Gud i Himmelen.

c) Brev til Frue Marsvin

uden Datum, men skreven d. 22 eller 23 Dec. 1636.

Efter Kongens egenhændige Copie hos Professor Wandal. Den betegnes af Kongen i Brev med Bogstavet C, hvilket Bogstav saavel som hele Billetten med Kongens egen Haand.

Kiere Ellen! Din Skrivelse med en heel Hob Snak udi er mig til hænde kommen, hvorpaa jeg Dig intet forholder, at Du giver for, Dig at ville sværge, at Du aldrig haver kundet merke, at Frue Kirstens Daatter, du hos Dig haver, mig intet lige de andre anstod, item, at dig om Frue Kirstens Optog intet bevidst er, det vil jeg alt sammen troe sandt at være, naar Du Eeden udi min og Hofprædikantens Nærværelse med oprakte Fingre aflægger: ellers troer jeg det for Løgn. Hvad Vibekes Snak anlanger, da kan den gjøre til Løgn, naar Du haver lagt Eeden af, som sagt er. Naar nu dette forrettet er, da skal du bekomme Pas paa saa mange Vogne hen til Din Broder, som Du kan behøve. Paa hvilken Din Reise Du kan erindre Din Broder, at han haver lovet for Frue Kirsten, at hun intet af sin Løsøre, som registreret er, skulle afhænde, paa det han intet skal komme i Skade derfor.

f) Kongens Brev til Danmarks Riges Marsk.

dat. Anderskov den 23 Dec. 1636.

(Efter Schlegels Udskrift af Originalen.)

Efterat Frue Ellen stakken siden kom hid til Byen, og blev der nogle Dage, førend hun vilde lade nogen vide det; der hun merkede, at ingen bekymrede (115) sig derom, da overtalede hun Hofprædikanten dermed, at hun foer, at hun aldrig skulde gjøre mig noget imod, at han gik op til mig, og bad mig, at jeg vilde stæde hende til Ords, hvilket jeg i Længden bevilgede med den Condition, som før omrørt er. Der hun nu kom op paa Slottet, da holdt hun sig nogle Dage temmelig beskedentlig, mens begyndte strax derpaa at fortroe hver Mand, hvem hun kom til, hvor ligt det Barn var mig, som hun havde hos sig. Item sagde til Vibeke, hvor vel hun vilde føde hende, og lade hente Sprog- og Dandsemestere til hende, saa og saaledes opstaffere hende ud, naar hun blev stor, at hun intet skulde give de andre efter i nogen Maade; med andet sligt mere.

Da nu det ene til det andet, da skrev jeg hende til, som hosføyede Copie N. A. udviser; hvad hun derpaa svarede, det finder Du derhos tegnet med B. Og efterdi hun derudi iblant andet log sig fornemme, at hun det ved sin Eed vilde erholde, sig intet at have sagt de Ord, som Vibeke foregav, item, hun vidste intet af Riingrevens Optog, og at hun vilde sende Barnet hen til Moderen, med sligt mere. Hvorpaa jeg gav hende til Svar, eftersom hosføyede Copie, tegnet med C, udviser, udi den Meening, at, efterdi hun var saa færdig til at sværge, da skulde hun sværge udi min og Hofprædikantens Præsens efter den Formular, jeg sendte hende ved Hofprædikanten, hvoraf herhos ogsaa findes Copie, med D. noteret. Der jeg nu hende Eeden ved Hofprædikanten tilskikkede, som derhos findes med N: E: da svarte hun derpaa, som Hofprædikanten strax matte skrive bag paa Eeden, hvilket hun siden med sin egen Haand bekræftede, som samme Copie udviser.

Efter hvilken Leilighed jeg intet seer, hvorledes jeg med god Reputation og en god Samvittighed kan lade Frue Kirsten passere iblant godt Folk, og tilstæde, at hendes Horunge i Dag eller i Morgen skulle gaae i Arv med mine Børn, som man kan see, Meening at være, i det at den Skandthore mig (116) med hendes Karnuther dagligen skandflekker, og haver tort sætte mit Navn og hendes sammen paa den Ring, hun gav den unge Hans Lindenov. Hvilket alt sammen jeg haver vildt lade

Dig vide, paa det at, saafremt der i Landet om samme Leilighed bliver talt, at Du da kan Tilstanden dennem lade vide. Befalendes Dig hermed Gud i Himmelen.

g) En Skrivelse fra Kongen

dateret Kiøbenhavn den sidste April 1637.
uden Paaskrift til hvem.

(Efter Kongens egenhændige Original, hos Hr. Professor Wandal.)

Hvad for Discurs Frue Kirsten gemeenlig offentlig havde over Taffelen om Vores Person, saavel som om Printsens og de andre tvende Herrer, der faaer Friderich Urne, som ofte det anhørte, vel sige, naar han derom adspørger, om han skjønt er hende besvogret. Vi for Vores Person haver i al Sandhed aldrig spurgt hannem derom, ikke heller ladet ham ved nogen adspørge. Hun legede vel saa offentlig Ruusk, at man intet behøvede at lægge mange Penge an paa Kundskab. Thi hun var saa forblændet i sin Letfærdighed, at hun intet agtede paa Cronborg, at Jomfruerne med Piger og Drengene kunde staae eller sidde i Vindverne tvert over for Speylet, og see deres letfærdige Væsen, de exercerede. Ringreven selver bad hende tidt for Guds skyld, at hun ikke vilde snakke saaledes om Os og Vores Børn, mens det hialp intet. In Summa, der var hundrede slige Historier, som man kunde bevise hende over med levendes Folk, om behov giøres. (117)

h) Canceleren Christian Friis til haande. Haderslevhuus

den 31 Martii 1638

(Originalen hos Professor Wandal.)

Eftersom jeg talede med dig sidst her paa Slottet om Ellen Marsvins Optog, hun holdte paa Anderskov Slot, den Tid hun vegrede sig udi, at giøre den Eed, som Hofprædikanten D. Peder Winstrup hende foreholdt – og samme Tid inter alia blev talet om, at Rhingreven intet var i Riget, den Tid Frue Kirsten blev med det sidste Barn, hvilket ogsaa saaledes i Sandhed er; mens dermed naaer Frue Ellen & consortes intet det, som de leder efter, aldenstund det Frue Ellen noksom bevidst var, naar Rhingreven kom sin Kaas, den Tid hun var paa Anderskov, den Tid hun intet torde sværge: sig aldrig at have kunnet andet mærke, end at jeg jo holdte Frue Kirstens yngste Barn for min Datter at være, item NB, at mig af Frue Kirsten ingen Aarsag given var, at tvivle, at hendes yngste Barn jo var min Datter lige med de andre Børn som jeg ved Frue Kirsten avlet haver; - hvorpaa Frue Ellen under sin egen Haand, med Hofprædikantens til Vitterlighed underskreven, sig erklærede: at det var hende ganske umueligt, saaledes at sværge. Efter hvilken Leylighed jeg formener, at Frue Ellen med samme sin Erklæring noksom haver tegnet Frue Kirstens yngste Datter, saa at man fra mine Børn kunde kiende. Thi det var Frue Ellen heel vel bekiendt, at Frue Kirsten erlangede paa Cronborg Anno 1628, den Tid hun laae sammesteds med Rhingreven fra den 27 Jul. indtil den 26 Sept., det skilte M. Anders Vadtskier i Kiøbenhavn, boendes ved Stranden strax ved Høybroe, hende ved, som lever endnu. Haver Frue Kirsten Sag været rigtig, da havde Frue Ellen saa vel besøgt Frue Kirsten i den sidste Barselseng, som i alle de forrige. Hun havde heller ikke havt Behov, saa haardt at sige Ney for den Discurs, hun havde med Vibeke Kruse (118) om hun intet

vidste, om der var bestilt Bindelister og andet sligt til samme Frue Kirstens Barn. Jeg er ogsaa vis paa, at Frue Ellen intet ved din Eed tør nægte, sig jo tiere end een Gang at have ønsket til Gud, at Frue Kirsten maatte sætte Livet til i den Barselseng.

Skulle det nu behage den allerhøyeste Gud i Himmelen, at Frue Ellen & Consortes videre, end som skeet er, at skulle rage i Skarnet, da faaer jeg at vide det nu strax, paa det jeg kan være om Vidnesbyrd i Sagen; efterdi dertil reqvires Tid og Penge og dygtige Folk, som man i denne besværlige Tid dertil bruge skal; aldenstund en Deel deraf vil søges udenlands, og jeg intet kan vide, hvor de nu er at finde.

Dertil med faaer jeg at vide, enten Frue Ellen eller Otte Marsvin skal kaldes til Vidnesbyrd at høre paa de Steder, de findes. Efterdi Frue Ellen & consortes uden Tvivl holder Printsens H. Friderich, Wibeke Kruse, Sille som boer ved Soer, lille Anne som er hos Dronningen af Sverrig, og Margrete, som haver Claus Sølvpop. og boer her i Lehnet, for fordægtige, som mig til Gefallen skulle sige det anderledes, end som det i Sandhed er; og Fruen Ellen sommetid agerer Frue Kirsten Sag, og sommetid siger: sig intet at have dermed at gjøre, mens Otte Marsvin er Frue Kirstens Verge efter Loven.

Hvilket altsammen Du paa mine Vegne skal lade Frue Kirstens Slægt og Venner vide, som begiere at vide min Resolution og Mening om Frue Kirstens yngste Barns Herkomst. Frue Kirsten burde billigen at have et andet Lossement, end som hun haver. Hun sidder paa Boller og Rosenvold som en stor Princessinde, og kan intet skiønne derpaa, hvad Naade hende vederfaren er, som hun endnu nyder. Jeg maatte giene vide, om det Dievels Gesideken (119) bilder dem ind, at det, som jeg haver list hertildags af denne, er skeet for deres gule Lokker skyld. Vale.

i) Cancelleren Christian Friis tilhaande. Haderslevhuus
den 8 Januar 1639

(Efter Originalen, hos Professor Wandal)

Eftersom Dig noksom bekiendt er, hvad Dig og Rigens Marsk befalet er, at tale med Otto Marsvin og hans tvende Søstre om Frue Kirstens Optog, og jeg af Dig fornummet haver, af Frue Ellen for sin Svaghed skyld intet haver kundt møde i Kolding; da, efterdi jeg er vis paa, at Frue Ellen skal anvende samme Undskyldning, om endskiønt baade; Du og Rigens Marsk og et Par dertil var i Nyborg, og sendte Bud til Hende, at hun skulle komme til eder; thi hun veed vel, at det tiener intet i hendes Kram, at Rigens Raad haver at tale med hende og hendes Sødskende paa mine Vegne. Hvorfor det er best, at I hende, saavel som de andre, min Meening skriftlig lader vide, og at de inden Herredagen dem derpaa erklærer; hvilket ved underskedtlige Herremænd skal fremskikkes, paa det ingen skal ignorantiam. Thi det er jeg vis paa, at omendskiønt Du og Rigens Marsk forretter deres Commission, da skal ikke alene Frue Ellen, mens ogsaa Søsteren holde det hemmeligt, saa længe mueligt er, mens ogsaa sætte en Løgn dertil, at det intet haver været derom, at Raadet haver talet med dem om, i Synderlighed mens det er her til Hove saa stille derom. Vale. (120)

K) Cancelleren Christian Friis tilhaande. Haderslevhuus.

den 11 Januar 1639.

(Efter Kongens egenhændige Original hos Professor Wandal.)

Eftersom jeg talede med Dig i Aftes om Frue Ellens Dont, at jeg selv vilde skrive hende til, da efterdi jeg intet i samme Sag fundamentaliter kan tilskrive, uden at jeg haver mine Almenakker ved Haanden; hvorfor Du mig de, skal lade tilkomme. Naar Brevet til Frue Ellen er færdigt, saa vil jeg tilskikke dig Brevet, førend jeg det forsegler, med Almenakkerne, at du af Brevet kan tage Copiam, til at demonstrere hendes Sødskende, naar de ankommer, hvad min Meening er. Vale.

I) Cancelleren H. Christian Friis tilhaande. Haderslevhuus

den 10de eller 9de Junii 1639.

(Efter Originalen, hos Professor Wandal.)

Eftersom Dig og Rigens Marsk befalet er, at proponere Otte Marsvin, og hans Søster Frue Helvig, det som min Mening er om Frue Kirstens yngste Datter, da findes Du her neden for Copie af det, som jeg med egen Haand i samme Sag haver skrevet Frue Ellen til.

”Kiere Ellen! Du vedst Dig uden Tvivl noksom et erindre, hvad Cancelleren H. Christian Friis og Rigebs Marsk med dig paa mine vegne forgangen Herredag i Colding talet haver, og Dy samme Tid intet vilde anderledes Dig erklære, end at Du intet videre om Din Datters Unge (vilde) tale; hvorudover jeg blev forarsaget samme gode Herrer paa nye at befale, at de dig med din Broder og Søster skulde hendaad Kolding forskrive, og der lade eder (*121*) vide min Mening i samme Sag, aldenstund jeg intet skiøtter, enten Du taler, piber, eller synger om samme Horunge. At Du nu for Din Skrøbelighed skyld undskyldiger Dig, sammesteds at møde, det lader jeg staae derhen: men paa det samme Sag intet for den Skyld længere skulle opholdes, og Sandhed, som dog vil herfor engang, kan erlange Victoria, da haver jeg dig hermed skriftlig, og din Broder og Søster mundtlig, ved Cancelleren Her Christian Friis og Rigens Marsk, Sagens rette Beskaffenhed villet lade vide, hvorved jeg agter at leve og døe.

”Det er klarere end Solen om Middagen, at Din Datter fik den Hoerunge, vi drages om, Egidil Dag Anno 1629. Naar man nu regner 40 Uger tilbage fra samme Dag, som alle Qvindfolk i Verden tilregnes fra Undfangelsen indtil Fødselen, da kan Du eller ingen der lever, med Æren sige: mig at have været paa de Steder, som din Datter var, den Tid hun blev med samme Unge. Kan du nu bevise det anderledes at være, da haver Du vunden Spil; men slaaer Dig det Feyel, da drages vi vist derom, at Du understodst Dig, at gjøre mig viis, at det var min Datter, og dermed sætte mig, som næst Gud Din høyeste Øvrighed, et Par Øyne an. Befalendes hermed Sagen under den Allerhøyestes videre Direction, som for sin Æres Skyld vel rammer Dig, naar Tid er. Den 10 Jun. 1639.

Naar nu dette bemeldte forrettet er, da skal det staae Otte Marsvin og hans Søster friet for., at lade hente Horeungen til sig, naar de erlægger det, som den samme haver kost, siden den haver været fra Dalum.

Almenakkerne sender jeg Dig herhos igien, om I maaskee kan have dem videre at bruge. Vale den 9 Jun. 1639. (*122*)

m) Kongens to Breve dat. Kiøbenhavns Slot, det ene den 14 May 1640
og det andet den 18 May samme Aar, begge til Danmarks Riges
Marsk Jørgen Urne, og Stadtholderen Corfitz Ulfeldt.

(Efter Originalen hos Professor Wandal.)

Eftersom jeg i Gaar erklærede mig, at jeg imod Eder ville erklære udi den Dag, som imellem mig og Frue Ellen Marsvin paa Frue Kirstens Vegne dreven er, da efterdi jeg vis paa, at Frue Ellen intet tør sværge Ord fra Ord, som jeg haver copeiperet den, naar der ført skeer almindelig Bøn af Prædikestolen, at Gud i Himmelen øyenskinlig vil straffe den, som sværger det, som usandt er; hvorfor jeg haver tænkt paa en anden lettere Maneer, som I hende paa mine Vegne præsentere skal, som ingen Hinder eller Skade kan gjøre hende paa hendes Salighed; nemlig, at hun paa en dertil berammet Dag møder paa Rettertinget, og der af min Haand annammer et gloende Jern, som udvise, hvilket sandt eller Løgn er. Jo snarere hu sig nu dertil resolve jo snarere have vi Ende paa den Snak.

2

Siden at I gode Herrer i Gaar var hos os for Prædiken om den Sag, som imellem os og Frue Ellen Marsvin ventileres, angaaende hendes Daatters yngste Barn, og I underdanigst af Os var begierendes, af Frue Ellen uden videre Molestation maatte forføye sig herfra; da haver Vi samme Sag med al Flid og Betænkende overveyet, og befunden, os sligt, uden vores største Disreputation, intet kan gjøre, mens naadigst ville, at Frue Ellen efter sin Erklæring, hun ved Eder imod Os, giort haver, gjøre den Eed, Vi hende paa Anderskov Slot lod foreholde, eller og af Os empfangen gloende Jern, som (123) Vi, med Guds Hielp, efter Vores sidste Erklæring in loco publico hende agter at præsentere; hvilket alt sammen Vi nødes til at gjøre, Vores ærlige Navn og Rygte i vores Grav at conservere ubeklikket; i Betragtning, om endskiønt Frue Ellen med sine og Datterens Slægt og Venner i niende Knæ sig imod Os efter Vores Villie ville forskrive, da kan det dog i Dag eller i Morgen intet præjudicere den Kramsfugl, vi drages om, uden at Sagen saaledes drives, som Sagen det udkræver; hvorefter Frue Ellen leder; thi kan hun saaledes slippe, og det mange bekiendt er, hvorfor hun af Os hidkaldet er, da haver hun og hendes Anhang erlanget deres Intent, idet at, naar Ungen kommer for en Dag, og Vi, efter den Allerhøyestes Villie, er af Veyen, da kan de sige, sig at skee Uret, aldenstund det er ubeviist, det man beskyldte Moderen for. Vale.

4de Bilag

Kong Christian IVdes Deduction imod Frue Ellen Marsvin,
Frue Kirstine Munks Moder 1641.

Af denne Deduction havs en dobbelt Recension, som Critici pleye at kalde det, eller tvende Udgaver, hvilket Afskriverne have betegnet med A og B. Deductionen A heel igiennem skreven med Kongens egen Haand, og af ham underskreven, og dateret Kiøbenhavns Slot i April 1641. B ogsaa skreven med Kongens egen Haand, men uden Datum. B indeholder alt det samme, som der

staaer i A, og har desuden et stort tilsat Stykke, foruden smaa Tillæg; hvorfor den her meddeelse heller end A. – De Afskrifter, jeg har seet af denne dobbelte Deduction, nedstammede samtligen fra Etatsraad Foss's Exemplar, der vare copier efter Originalerne.

Efterdi vi ere vis paa, at Frue Ellen herefter som hidintil lægger alle Aarer for Borde, naar hus seer sit Hold dertil, at indbilde Vores Børn, som vi (124) med hendes Datter avled haver, at vi deres Moder gjør stor Uret; da, paa det de kan erfare den rette Aarsag til vores og deres Moders Skilsmaal, da haver vi med Sandhed skal kunde sig et Ord.

Den Tid Frue Kirsten i Ægteskab med Os havde fød til Verden ni smukke Børn, da lod hun sig af Dievelen ved Ringreven forlede i et letfærdigt Levnet, som baade Frue Ellen og andre bekiendt er, hvorledes tilgik, først paa Dalum, siden paa Cronborg, og i Kiøbenhavn; hvilket, omendskiønt Frue Ellen intet med Øyen seet haver, som hun uden Tvivl vil svare, da kan hun dog med ære intet negte, sig jo at have vidst af Datterens Letfældighed, hun offentlig for den Allerhøyestes Øyne og Ansigt drev, og dog intet, som en ærlig Danneqvinde og Vores Underdan anstod, ville give os derom det ringeste Vink; thi, havde det skeet, da ere Vi vis paa, at Grue Kirsten aldrig havde kommen i dem Labyrinth, hun stikker i; i Synderlighed i Begyndelsen, den Tid Jens Bølmeister fik den store Sølv-Kande, fordi at Tyrken ville staae Os bie imod Keyseren, hvorom saaledes er beskaffen:

Den Tid Vi i forleden Krig havde Mangel paa høye Officerer, da slog Rhingreven hans Vetter, Rhingrev Otte, for, som var en gammel Soldat, hvis Tieneste han Os dog intet kunde forvisse, uden at han maatte drage hen til hannem, hvorfor han fik Befaling af Os, at han sig til samme hans Vetter skulle forføye.

Imidlertid Rhingreven var borter, da droge Vi fra Stade, over ad Sielland, og Frue Kirsten drog henad Dalum til. Frue Ellen og hade, for sin Forreysen fra Stade, taget Afskeed med Jens Volmeister, at, saa snart Rhingreven kom tilbage igien, da skulde ham ufortøved lade hende det vide; hun vilde vel hans Umage forskyld. (125)

Den Tid Rhingreven nu kom tilstæde igien, da begav sig Jens Vollmeister strax henad Dalum, og kom did om Morgenens tidlig for Porten, imens Frue Ellen og Datteren endda laae i hver sin Seng. Der nu en af Pigerne kom, og sagde til Frue Kirsten, at Jens Volmeister var for Porten, og havde Breve fra Rhiingreven; da blev Frue Kirsten saa glad, og slog Hænderne sammen, saa at Frue Ellen merkede det, hvorfor hun sagde: hvi est du saa glad. Da svarede hun: O Moder! Tyrken vil komme Kongen til Hielp imod Keyseren. Hvorfor Frue Ellen gav sig ud paa Gulved, og tog Datteren ved Haanden, og gjorde en Vending eller to sammen paa Gulved.

Siden fik Jens Volmeister en stor forgyldt Kande, og de tvende tyske Jomfruer fik hver en Demants Ring; og den Herremand, som var hos Frue Kirsten, en Hardenberg af Slegt, en Silke Klædning, og hver af Pigerne et Stykke Guld.

Hvilket alt sammen til den Ende her føres paa Banen, til at lade Verden forstaae, at om Frue Ellen paa de Tider, den Tid Datteren saaledes drev Puds med hende, havde varet Os ad, da havde Frue Kirsten vel betænkt sig, førend hun havde kommen videre i Texten.

Og om endskønt Frue Ellen vil sige, sig intet Ondt at have seet af dennem; da er det bekiendt, at ingen ærlig Qvinde gaaer ind til en fremmed Mand, imens og allensund han ligge i hans Seng, som Frue Kirsten gjorde paa Dalum, som alle Drabanterne fast dagligen saae, af hvilke Drabanterne over 8 eller 10 endnu lever, som saa, hvorledes Rhingrevens Dreng kom løbende ud fra Rhingrevens med Buxerne paa Hoveder, naar Frue Kirsten kom ind til Rhiingreven.

At Frue Ellen vil sige, intet at have været paa Dalum, mens paa andre Steder, mens aldenstund sligt passerede; da er det vist nok, at hun var en god Stund derfra, førend Vi droge derfra for Alvor; mens Aarsagen vil Vi (126) vide, hvorfor hun drog fra Dalum. At hun vil sige, at det skeede, fordi at hun blev af med Lehuset, da er der intet: thi Vi havde været nogle Uge paa Dalum, førend den Forandring skeede med Dalum, hvilket dog hendes egen Datter bragte tilveje, sigendes til Os, at Moderen intet ville være længere der; hvortil Vi svarede; vil hun intet være her, da findes der vel en anden, som skal tage derimod. Den Tid Vi nu tænkte os noget om, om samme Lehus Forandring, da sagde Vi til Frue Kirsten: det kommer Os ret vel tilpas, at din Moder er keed af dette Sted; thi her er ingen Lehn ledig til den nye Rigens Hofmester, og han kan best komme til rette med din Moder om Rugsæden, som er saaed til Klosteret. – Hvilke tvende Puds, som Datteren gjorde hende stakket paa hinanden, kunde endda intet bringe hende til at vare Os ad.

At Frue Kirsten var en rom Tid paa Cronborg med Rhingreven, og at hun intet ville henad Kiøbenhavn, der Frue Ellen dog tiere end engang havde Bud efter hende, det kan intet negtes. Der hun da endeligen maatte henad Kiøbenhavn, da mødte Rhingreven hende en Miil fra Kiøbenhavn. Den Tid de nu mødtes, da steg de af deres Vogne, og ginge med hinanden ene ind i Skoven, hvor de blev sammen en rom Tid. Jomfruerne og Pigerne lod hun ved Vognen, hvor General-Quartermester Priis ogsaa blev. Kudsken, som kiørede for hende, var den, som nu varer Vognhuset til Friderichsborg. – Der de nu havde været længe nok i Skoven, kom de til Vognen igien, og satte sig paa Frue Kirstens Kusk sammen, og kiørede saa Fod for Fod henad Kiøbenhavn, og continuerlig kyssedes paa Veyen.

Den Tid det Barn, som i de Dage stod Liig paa Kiøbenhavn, var begravet, og de, som havde fuldt samme Barn, skulle til Bords; da løb Frue Kirsten bag ned af Slottet, og kiørede med Rhingreven ud i Haven, hvor de blev ene sammen indtil langt ud paa Aftenen. (127)

Der Frue Ellen nu merkede, at det blev saa grovt, at Drengene og Kiellingerne paa Gaden pegede med Fingre efter Datteren, da gav hun sig til at græde immer fort og fort, mens vi maatte intet faae at vide, hvorfor.

En Dag gik Vi bag ned af Slottet henad Tøyhuset, og Frue Kirsten var med. Da svarede hun: min Moder er gal; naar hus seer, at jeg taler med en af Officererne, da vil hun heel blive af lave; thi hun kan ingen Tydsk lide; hun kan ikke heller ved sin Død lide de Jomfruer, der er hos mig. Hvortil vi svarede: det maa være, hvorledes det kan, det maa intet saaledes sidde sammen. Vaer dig hvad du gjør; vi saae endnu aldrig nogen, som der gik vel i Længden, som med Villie gjorde sine Forældre imod. 138

Siden den Dag da tog Frue Kirstens Credit Dag efter anden af imellem Os og hende; i Synderlighed, der hun begyndte at spaae, at Vi levede intet til Paaske. De tyske Jomfruer og alle Pigerne ville

hun, at de med hende skulle bede vor Herre, at han ville give hende sin Hiertens Begiering. Naar hun hørde Os lee og være lystig, da sagde hun til Jomfrue Marie: Marie! hørt docy! ich werde ihn mein Tage nit loz. (*Jeg vil ikke miste ham mine dage*) En Dag i Ugen, som der holtes Prædiken, da blev Vi ilde tilpas i Kirken, saa at Vi matte hen og lægge Os. Der hun nu kom af Kirken ind i Stuen, da tog hun Jomfrue Marie ved Haanden, og dandsede om Bordet, og quad: lad thalecken frey gan, lad thalecken frey gan.

I de samme Dage begierede hun, at maatte drage hen til Vores Frue Moder Salig, og søge om Raad for hendes Skrøbelighed. Den Tid Vi nu forlovede hende at drage did, da fulgtes Hr. Christopher Urne med hende derhen. Der hun nu begav sig paa Heimreysen igien, da tog hun sin Vey henad Kyppinge Kirke. Der hun nu med en Pige gik ind i Kirken, da blev Hr. Christopher Urne ude paa Kirkegaarden. Der Frue Kirsten kom ind i (128) Kirken, da gik hun og lagde nogle Stykker Guld i Alterbogen, saa og nogle i Stokken, og gik saa ind i en af Stolene, og befalde Pigen at gaae ind i en anden, og det samme begiere af Gus, som sagt er. Den Tid det forrettet var, da gav hun Degnen noget, og drog saa sin Kaas. (*Kurs*)

Naar Pigerne om Morgenens skulle gjøre varmt Øl til Os, da ville hun, at naar Vi havde Bud derefter, at de da først skulde bære hende det til, at komme Sukker der i. Der Pigerne det intet torde gjøre, aldenstund de vidste, at vi ingen Sukker ville have der i, da blev hun bister og gal paa Pigerne. At Pigerne intet gjorde hendes Villie, derudi var Prindsen Aarsag; thi han sagde til Pigerne: seer til! hvad i gjør, at baade i og eders Frue faaer ikke Skam tilsammen. Og formener Vi vist, at Prindsen sende engang Bud til Frue Kirsten med Hofmesterinden Salig, og lod hende sige; at saafremt Os kom noget til, da skulde hun vist spaae Skam; thi han saae vel, hvorledes det var fat.

En Morgen heel tilig, kom Frue Kirsten for Døren paa Runddelen paa Kiøbenhavn, og klappede paa, der Vi ville vide, hvem der var, da sagde hun: det er mig. Der hun nu kom ind, da begierede hun. at drage henad Friderichsborg og sammesteds gaae til Gudsbord, hvilket Vi hende forlovede; mens det var intet hendes Erinde; thi hun gik intet til Gudsbord, som D. Christian Salig siden sagde Os, at hun intet var til Gudsbord; mens hun drog derfra henad Cronborg, at pakke det Gods ind, som skulle have været henad Sverrig, og Vi med Vores Orlogskib Spes lod hente tilbage igien. Der Frue Kirsten samme Tid havde været en Stund derind, da fik hun et Guldkonsken herfor, med noget hvidt Pulver i, ligesom Sukker, hvilket hun satte paa Bordet. Der Vi begierte at vide, hvad det skulle der, svarede hun: ville E. M. bruge det Pulver, da skulle E. M. befinde sig heel ved derefter. Hvortil Vi svarede; hvad tusinde Syger skulle vi bruge det Skarn? Os skader (129) jo intet, Gud være lovet. Hvorpaa hun sagde: D. Peter Pay haver givet mig det; den kan paa en stakket Tid betage Lysten til Qvinfolk. Hvorudover Vi kom i en Latter, og bad hende sætte det Skarn ned paa Bordet, som ogsaa skeede; og gik hun saa ud fra Os, og satte sig paa vin Vogn.

Der hun nu var neden Slottens Broe, da sendte Vi Bud efter D. Peter Pay. Der han nu kom til os, da lod vi hannem see Kouskenet med det hvide Pulver, og spurgte hannem ad: om Frue Kirsten havde faaet det af hannem? Da svarede han: Ja. Den Tid Vi ville vide, hvortil? da sagde han: til at komme paa de Finner, hun have i Ansigtet. Siden spurgte Vi hannem ad, om man kunde bruge samme indvortes uden Fare? hvortil han svarede: Gud bevare os! det er Forgift.

Faa Dage førend hun presenterede Os samme Pulver, da kom hun ind til Os i Sengekammeret, og sagde, sig at være numeer en aflegs Qvinde, hvorfor hun vilde raade Os, at Vi saae Os om en smuk Pige, som kunde vare paa Os. Anne Jacobs Mickelsens var nu i Stuen, som kiendte de smukkeste der var i Byen, om Vi ikke ville befale hende, at lede en ud. Vi stod længe og saae hende an, og sagde saa til hende; den Umag haver vi intet fornøden; du haver jo selv smukke Piger, som kan forrette det; hvorfor skulle man gjøre sig Umag for andre. Hvorledes de tvende Snak rimter sig samme, det forstaaer Vi intet.

Anno 1628 imod St. Mortens Aften befalede Vi Prindsen, at han skulle tage Hr. Ulrich Salig, og den gamle Greve af Tun, med sig henad Friderichsborg, hvorhen Frue Kirsten for Frøken Anne Saligs skyld ogsaa fik Befaling at komme did; thi Vi holdte meget af det salige Barn, som hun intet kunde fordrage, fordi det var Os ligt; hvorfor Vi ikke heller ville tage det med Os alene derhen, paa det hun intet hemmeligen skulle gjøre hende noget ondt; thi Vi havde ikke engang kommen til Maade dermed, da ville hun have flaaet (130) samme med en Jernstang, for en Synaal, lille Trine klagede hende for at have kast bort.

Der Vi nu samme St. Mortens Aften kom til Bords, da sad Frue Kirsten og suurmulede, og ville hverken see eller tale til Prindsen eller Hr. Uldrich salig, hvorudover det Laug blev spildt.

Den Tid det nu var at gaae i Seng, da lukkede hun Døren imellem Os og sig, og lagde de tvende tydske Jomfruer med nogle andre Qvindfolk tvert for Døren, saa ingen kunde komme derigiennem; hvorfor Vi til en evig Gedechtnús strax om Morgenen lod legge en temmelig stor Kampesteen paa Veyen, naar man gaaer bag ud til den liden Ladegaard. Hvilken Steen endnu findes der, med Aarstallet paahuggen, og et Sæde giort deri.

Anno 1629 Egidii Dag fødte Frue Kirsten den cassetede Frøken, hos hvis Ankomst til Verden Frue Ellen ikke vilde lade sig finde, uanset, at hun i alle de Barselsenge, Frue Kirsten laae i, vat tilstede; hvilket uden Tvivl havde sin Aarsag, som Frue Ellen bør at sige Os her; aldenstund hun tiere end engang i Vores Paahør ønskede til Gud, at Datteren maatte sætte Livet til i den Barselseng; hvilket Frue Ellen siden haver villet derhen tyde, at efterdi Datterens Opvartning intet stod Os saavel an, som hun gierne saae, da havde hun ønsket sligt. Mens Vi troe det intet, undtagen Frue Ellen ville sværge, det at være sandt.

Naar Frue Kirstens Partie vil besmykke hendes Horerie, da lader de sig fornemme, ar Rhingreven intet var her i Landet, den Tid Frue Kirsten fik denne Unge; hvilket om det saaledes er, eller ikke, da kommer det os intet ved; mens derpaa vil det gaae an, hvor Frue Kirsten var, og om hos Os, 40 Uger før hun fødte det sidste Barn. Vi for Vores Person haver aldrig nevnet Rhingrevens Navn anderledes, end som Pontii Pilatii Navn nevnes i Vores Troens Artikel; som ingen kan læse, som han bør, uden at han nevner samme (131) Navn. saa kan ikke heller tales om Frue Kirstens Horeries Begyndelse, Middel, eller Ende, uden at Rhingrevens Navn bliver nevnet.

Otto Ludvig greve af Salm (født d. 13. oktober 1597, død i 1634). Hans slægt kaldte sig Wild- og Rhingrever.

Otto Ludvigs plads i Danmarks historie skyldes hans forhold til Christian 4.s hustru (til venstre hånd) Kirsten Munk. Bekendtskabet begyndte i 1627, da han var indkvarteret på Dalum kloster på Fyn og fortsatte i 1628 dels på Dalum, dels i København og på Kronborg, og var angiveligt skamløst. Forholdet blev hovedårsagen til Christian 4.s brud med Kirsten Munk, om end Otto Ludvig – der forlod landet senest i oktober 1628 – ikke kunne være far til Kirsten Munks datter Dorothea Elisabeth (den kasserede frøken), der fødtes 1. september 1629.

Da efterdi Vi formerker, at Frue Ellen intet af alt dette, som sagt er, kan negte; da skal hun nu i denne Tilsammenkomstes Paahør lade Os forstaae, om hun

regner Vores lange Pasiens over hendes Datters grove Excesser at være skeed af Naade, eller af Vanvittighed eller Taabelighed. –

At Frue Kirsten yngste Barn er en Horeunge, det bevises af Vores Tegnebøger, Frue Kirsten at være bleven med samme Unge, otte Dage efter at hun lukkede Døren paa Frederichsborg imellem os og sig; hvorfor Frue Kirsten faer at lede en Fader op dertil

Saaframt nu Frue Ellen intet kan bevise, hendes Datter at have været paa de Steder, som vi var, den Tid hun blev med det sidste Barn, saa at hun kan dermed tilintetgiøre Vores Tegnebøger; da skal Frue Ellen staae Os et Glas til Koers, baade for den Reyse, hun gjorde over til Anderskov, at forsøge, om hun kunde skikke Os hendes Datters Unge paa Halsen; item, at hun tør begiere, Horeungens i sit Huus at have, (der hun dog veed, hvorledes der kommen til byes) Vores Barn til Skade: og dermed giøre Os og Børnene meer Spot, end Vi allerede havt haver, idet at man dagligen kunde spørge hvor hu var; item at hun og Datteren skulle have Horeungen imellem sig, og giøre af deres Løsøre hvad de vil, og siden skille Børnene ved sin egen og Datterens Løsøre.

I Synderlighed da agter Vi at søge Vores udlagde Penge hos Frue Ellen, som vi haver spenderet paa Horeungen, siden da hun gav Aarsag til, at vi tog Horeungen af hendes Huus indtil denne Dag.

Hvad som skeed er, det er skeed for Børnenes skyld, til at dæmpe Frue Kirstens Dont med, i Betragtning, at Frøken Anne Salig var forlovet med Hofmesteren Salig, og en Deel af de andre var halv forsagt. Hvorfor vi (132) til overflod tilstede, at Frue Kirsten maatte blive til Hove, og søge Disk og Dug med Os og Børnene. Dog med Børnene maatte hun intet i nogen Maade have at skaffe; hvilket med Frue Ellens egen Haand er at bevise.

Den Tid Frue Kirsten da kom hen til Friderichsborg, da var alt det glemt, som i Kiøbenhavn forafskedet var, og begyndte paa sin gamle Viis, at buldre med Børnene; hvorfor Vi kaldede paa

Frue Anne Lykke, og spurde hende ad: hvorfor hun stedde sligt, aldenstund hun for ingen Aarsag skyld var recommenderet Os at Frue Ellen end dertil, at hun skulde holde styr paa Frue Kirsten; da svarede hun: sig intet at kunde raade hende; thi hun skøttede hende intet. Hvorfor Vi strax forandrede Vores Kammer og Vagten for Døren, paa det Vi kunde have et Øye derhos. Der nu sligt passeret var, da blev hun ret splitter gal, og sad det hele Maaltid over, og græd. Der nu Maaltidet have Ende, og der blev læst fra Bords, da lagde hun sig baglængs paa Vedden, som stod ved Skorstenen i Ridderstuen paa Friderichsborg, saa at hun med Vedden kom ud paa Gulvet.

Om Morgenhen heel tilig da sende Frue Kirsten Anne Lykke til Os, og begierede, at hun maatte drage fra Hove; thi hun kunde slet intet være længer der. Der Vi nu ville vide, hvorhen hun ville, da svarede hun: at hun vilde hen til Moderen. Hvortil Vu svarede: der bliver hun intet velkommen, det veed jeg vel. Saa gik samme Frue ind til Frue Kirsten igien, og kom strax tilbage til Os igien, og sagde: Naadigste Herre! E. M. kan aldrig gjøre en større Almisser-Gierning, end at I lader hende drage sin Kaas (kurs); thi E. M. kan aldrig troe, hvorledes hun særes. Hvorpaa Vi svarede: vil hun da bort, da maa hun drage tusinde Dievle i Vold.

Hvorpaa samme Frue gik ind til Frue Kirsten, og kom strax med stor Tak tilbage igien, og begierede, at Vi ville skrive Frue Ellen til: at hun Os (139) uafvidende intet var dragen bort; hvilket ogsaa skeede. Der nu Brevet var færdigt, da tilskikkede Vi det Frue Anne Lykke, at hun det Frue Kirsten skulle tilstille. Hvilket der hun det forrettet havde, da kom hun løbendes ud af Kammeret. Frue Kirsten var i, og begierede, at Frue Kirsten maatte komme ind og give Os god Nat. Hvortil Vi svarede: paa slig Afskeed, her er taget, da er der givet god Nat nok; - og vendte Os fra Frue Anne Lykke, saae om, og ginge saa ned af Slottet, og satte Os paa Vores Vogn; og saa hen ad Kiøbenhavn til Iver Winds Søns Barsel.

Strax efterat Vi var bortdragen, da havde hun Bud efter Vores Søn Hertug Uldrich Salig, og sagde til hannem: Gud være lovet! Nu haver jeg erlanget det, som haver længe længstes efter. Da spurgte den salige Herre hende ad, hvorfor hun var saa lystig, da svarede hun: jeg maa nu, Gud være lovet! Drage fra Hove, og være paa mit eget. Og forærede saa den salige Herre et stukken Stykke ligesom det havde været skildret. Hvilken Frue Kirstens Afsked Hr. Uldrich Salig adviserede Vores Søn, den itzige Biskop af Brehmen, som paa de Tider var i Frankrige.

Der Frue Kirsten nu kom over til Fyen, og Frue Ellen vidste hende intet til Villie; da begyndte hun at drage omkring i Landet fra den ene og til den anden. Der vi nu blev sligt vaer, da skrev Vi Frue Ellen til, at slig Strippen og Rippen omkring i Landet var ey alene Børnene skimplig, men ogsaa godt Folk besværligt; hvorfor hun skulle aftræde Frue Kirsten Boller og Rosenvold. Hvilket, omendskiøndt Frue Ellen ikke sligt gjerne ville gjøre, saa accomoderede hun sig dog derudi.

Den Tid Frue Ellen da indrømte Datteren forbenævnte tvende Gaarde, da, paa det Frue Ellen kunde indbilde godt Folk, at hun med Datterens Optoger var heel ilde tilfreds, da lod hun bryde ned af Husene paa begge Gaarder, alt der som brydes og bortføres kunde, saa at Vi formeente, at hendes (134) Vrede imod Datteren var saa fyrig, at Vand intet kunde slukke. Mens den Tid den Frue af Osel, hvis Mund der blev sat en Klemme paa i en aaben Herredag, med hendes Anhang kom til at tractere imellem Moderen og Datteren, da bleve de saa gode Venner, at de med idelig Skrivelser og Senden aldrig hvilede.

Da efterdi Vi ere vis paa, at Frue Ellen intet af alt dette kan negte; da skal hun sig nu i denne Forsamlings Paahør lade Os forstaae, om hun regner Vores lange Pasiens over hendes Datters grove Optoger at være kommen af Naade imod Børnene, eller og af Vanviittighed eller Taabelighed.

Den Tid Vi nu lod Frue Kirsten følge, hvis som hun havde ladet efter sig paa Friderichsborg, da maa jo Frue Ellen have indbildet sig, at Vi forstod det ikke bedre: Mens det som passeret var, det var for Wibeke Kruses skyld skeet, det Frue Ellen vel dog vidste, intet saa at være; thi hun strax derefter sendte underskedtlige godt Folk paa underskedtlige Tider til Os, at erfare Vores Villie om samme Frøkens Optugtelse. Den Tid Vi nu til samme hendes narriske Spørgsmaal intet ville svare, formenedes hende at være gammel nok, til at optugte saadan en Frøken uden Vores Direction; da tog hun sig for, i egen Person at bringe Os sligt for; og begav sig henad Slagelse; hvor hun i nogle Dage holdte sig hemmelig. Der hun nu blev keed deraf, da havde hun Bud efter Hofprædikanten D. Peder Winstrup, og begierede af hannem, at han underdanigst ville holde an hos Os, at hun maatte komme Os til Ords. Der han nu kom op til Os, og bragte sit Vers for; da resolverede Vi Os, at hun anden Dagen maatte komme til Os; og sagde der hos til Hofprædikanten: Doctor! Vi er vis paa, at det faaer en skiden Ende. Hvortil han svarede: skal tale et Ord, som kan bringe E. M. til Fortørnelse i nogen naade, Hvortil Vi svarede: Ja ja! Tiden skal give det. (135)

Der hun nu anden Dagen kom paa Slottet, og blev der oppe logeret, og ved Vores Taffel tracteret, saa Og legte Kort med Os, da geraadede hun uden Tvivl i de Tanker, at hun nu havde ramt det ret; hvorfor hun nu ville forsøge, om hun med sin listige Snak og Tal med Os, kunde skikke Os Datterens Unge paa Halsen.

Der hun nu havde været nogle Dage der, som sagt er, da kom hun en Dag stakket for Maaltidet indtil Os i Sengekammeret. Der det nu lakkede imod Tide, at Maden skulle op paa Bordet, da stod Vi op fra Bordet, som vi sad og skrev ved, og ginge hen til Frue Ellen, der hun stod; hvorpaa hun gav sig i Snak med Os om allehaande, som lidet havde paa sig. Mens førend Snakken fik Halvparten Ende, da kom hun derfor dermed, at Frue Kirstens yngste Datter var Os ligere end nogen af de andre Frue Kirstens Børn; hvortil Vi intet svarede, aldenstund Vi var vis paa, at hun for ingen anden Aarsags skyld var kommen did, uden fordi at hun mente; at bringe mig Datterens Unge bie, som sagt er.

Strax derefter da tog hun sig for, at have Frøken Elisabeth Augustam i Eenrom hos sig; hvilket efterdi det hende intet kunde lykkes, saa gjorde hun Anslag paa Grev Woldemar Christian, at hun hannem alene kunde faae til sig; hvilket hende ogsaa lyktes. Hvorudover Vi toge den Resolution, at paa den Maneer, da var hun gammel nok i Gaarde, og skrev hende saa til: t Vi med stor Forundring havde fornummet hendes uforskammede Dristighed, i det at hun torde lade sig merke, at hendes Datters Unge var Os liig, der hun dog vel vidste, at Vi aldrig havde holdt Frue Kirstens yngste Barn for Vores at Være. Paa hvilken Vores Skrivelse hun svarede Os en hob Hvis Hvas, som vi i al Sandhed ingen Rede kunde finde i; alene, at hun havde intet tænkt andet, end at Vi havde holdt samme Barn lige ved de andre Børn. Item, at hun vl saae, at der fandtes nogle i Vores daglige Omgjængelse, (136) som fortrød, at Vi saa længe kunde fordrage hendes Nærværelse hos Os. Hvorfor Vi anden Dagen derefter sendte Vores Hofprædikant til hende med en Ged, i den Meening: at hende ingen Aarsag var bekiendt, hvorfor Vi skulle tvivle meer paa det Barn end de andre;

hvilken Eed hun intet torde sværge, so med hendes egen Haand er at bevise. Hvorfor Vi ikke uvilligen skaffede Hoerunden af Veyen. Der nu samme Paradis Fugl var bortfløyen, da var der saadan en Klagen hos Frue Ellen og hendes Partie over samme Kramsfugls Forreysen, at der var intet at tale derom. Der Vi nu kom i Erfaring om det, da beføl Vi Cancelleren Salig og Rigens Marsk, at de skulle beskede Frue Ellen en Steds til sig, at fornemme Vores Villie, mens aldenstund Materien var hende bekiendt, som de havde at tale med hende om, da undskyldede hun sig først med sin Skrøbelighed; de andre gange fattedes hende samme Tid et og somme Tid andet; endelig da fattedes hende hendes Broder, som var Frue Kirstens Verge efter Loven.

Der vi nu Anno 1639 fik Frue Ellen, hendes Broder, og Søster, sanket i Colding, da lod Vi dem forstaae, at, saafremt hun med Broderen ikke ville sige Ja eller Ney til det, som der findes i Vores Tegnebøger om Frue Kirstens Dondt, da ville Vi stevne Sagen ind til Herredagen, som var for Døren. Da havde hun med sin Broder og Søster for, at give et Brev, at de intet ville tale om det, som Frue Kirsten og Os imellem passeret var; hvilket Wi for mange Aarsager skyld intet ville acceptere, aldenstund Vi dermed intet kunde stoppe Munden, som er færdig med allehaande Discours i de Maader, men beføl Frue Ellen, det Aar derefter kort for Herredagen at møde i Kiøbenhavn, hvorfra hun sig intet skulle begive uden Vores expres Forlov. Der hun nu did ankom, da lod Vi hende dd havde ladet kalde, var denne: at Vi engang for alle ville være til Ende med hendes Datters Sag, paa det Verden kunde erfare, hos hvem (137) Skylden findes. Hvortil Frue Ellen ingen Øren havde; mens sendte Rigens Marsk og Statholderen Hr. Corfitz Uhlefeld til Os med deres underdanige skriftlige Forsikring, at Vi intet videre i den Sag om den cassetede Frøkens Dondt skulle molestreres. Med hvilken deres Forsikring Os lige saa lidet tiente, som med det forrige som omtalet er, aldenstund Vi intet agter i den Sag noget a parte at tractere Børnene uafvidendes, ligesom Vi var skye for Sagen. Hvorfor Vi nu i Børnenes Paahør haver vildt anstille denne Conferens ned Frue Ellen, og spørge hende ad: hvorfor hun ikke som en ærlig Qvinde og Vores Underdan varede Od ad, den Tid hun saae, at hun intet kunde styre Datterens Letfærdighed. Wibeke Kruse angaaendes, som Frue Ellen med sine confoedererede vil skyde Skylden paa Halsen, hende at være Aarsag i Vores og Frue Kirstens Skilsmaal, da endog det er noksom beviist, af hvad Aarsag Vi og Frue Kirsten intet tiente længer sammen, da ville Vi dessen uanset lade Børnene forstaae, hvorledes Vores og Wibeke Kruses Venskab først er kommen til byes.

Frue Ellen veed sig noksom at erindre, at, den Tid Frue Kirsten jagede Wibeke og den ene tyske Jomfrue med tre Piger ned af Slottet i Kiøbenhavn, og vi siden jagede Resten ned, da kom Frue Ellen om Morgenen før Dag uden for Slotsporten paa Kiøbenhavn. Der Vi nu blev hende vaer, da sagde Vi til hende: hvad tusinde Pokker gjør du her saa tidlig? Da svarede hun: jeg ville gierne tale med E. M. Hvorfor Vi sagde: kom med Os, saa kan du sige Os, hvad du haver at sige. Der Vi nu gaaet i Proviantgaarden af en Vinkel i en anden, da sagde hun til Os: er E. M. ikke tilfreds, at Wibeke maa blive hos mig? Hvortil Vi svarede: hvad kommer det Os ved, hvor hun med de andre bliver. De ere uforældret, de faaer ved Tieneste hos andre.

Da Frue Ellen nu trængende paa Svar, da sagde Vi: vil Pigen være hos dig, Vi kan sagte være dermed tilfreds; hvorpaa hun takkede Os, og gik strax bort. (138)

Nogle Uger derefter, den tid Vi ville med Armeen paa Øen og Vi ingen nærmere Vey havde at komme derhen, end igiennem Fyen, da toge Vi Vores Vey henad Ellensborg, og derfra henad Svendborg, hvor Skuderne laae, som skulle føre Folket og Munitionen over til Øen. Der det nu forhalede sig noget med Folkenes Indskibning, da begierede Frue Ellen, at Vi, imidlertid Vi der i Svendborg blev opholdt, som sagt er, ville logere paa hendes Gaard Kerstrup, som ligger der strax hos; hvilket Vi ogsaa bevilgede. Imidlertid Vi nu var paa samme Gaard, da bleve Vi kiendt med Wibeke, saa hun blev med Barn.

Vibeke Kruse var kammerpige for Christian 4.'s hustru til venstre hånd, Kirsten Munk, og senere kongens elskerinde. Efter at Kirsten Munk blev forstødt på grund af utroskab, overtog Vibeke Kruse rollen, formentlig stærkt hjulpet af Kirstens mor, Ellen Marsvin.

Der Vi nu formedelst den Allershøyestes naadige Bistand havde fuldendt samme Tog, og Freden imellem Os og Keyseren var sluttet, da tog Vi Vores Vey tilbage igien igiennem Fyen, og kom did, som Frue Ellen var paa de Tider, hvor Wibeke ogsaa var. Der Vi nu havde været noget i Huset, da ginge Vi hen til Wibeke, og taledede med hende; hvorhen Frue Ellen strax kom, og spurde Os ad: hvorledes Wibeke behagede Os nu; thi hun var kiendelig trind. Hvortil Vi svarede, eftersom Os paa de Tider kunde indfalde. Noget derefter da begierede hun, at Wibeke maatte ligge i Barselseng paa en af hendes Gaarde; hvortil Vi intet ville svare, mens lod det saa staae hen.

Havde Frue Ellen ikke vidst Datterens Leylighed saa vel, som hun vidste, hun havde intet været saa høflig, at byde Wibeke det, som hun bød hende.

5te Bilag

Er a) Kongens Skrivelse af Aar 1647, Danmarks Riges Raad tilhaande.

(Efter Originalen)

Efterdi Vi af meenige Rigens Raad underdanigst er besøgt om Frue Kirsten Munks Befrielse af hendes Arrest, da er derpaa Vores naadige svar: At (139) Frue Kirsten for de gode Herres Interession skyld herefter maa være ledig og løs paa sine Gaarde og dessen underliggende Gods, og reyse i Jutland til sine Venner, naar hun om noget nødvendigt med dennem haver at tale. Derimod skal Frantz Powysk holdes skadeslæs, for hvis som han haver udgiven for hendes Heste og Folk, imidlertid hun nu haver været i Arrest. Og skal hun give sin yngste Daatter aarligen de Penge, som hende lovet ere, med Resten af dem, som af de udlovede Penge endnu resteret. Kiøbenhavns Slot den 18 nov. 1647.

b) En af Kongen egenhændig skreven Seddel med Opskrift:
Postscriptum. (*efterskrift*)

(efter originalen)

Denne mærkværdige Seddel er uidentivl skreven 1627, formodentlig til Christian Friis til Kragerup, da den fandtes blant andre Kongens Breve til ham. – Bilagene om Kirstine Munk ere her meddeelte efter Tidsfølgen, dette Postscript hørte altsaa egentlig til pag. 106, foran Brevene til Urne; men Udgiveren har nu først siden efter været saa lykkelig at opdage denne Seddel.

Tønne Friis sagde til Paudessøn, at, hvad Raadet med mig forafskede om Dagen, det stødte Kirsten om igien om Natten; hvilket han billigen bør at bevise, hvorudi sligt skeet er. De haver og sagt af statelige Klæder, Kirsten skal have; hvilke neppeligen nogen skal have seet. Der tales ogsaa om en anseelig Summa Penning, som med Børnene til Holland skicket er. – Hvor de udi Skibet have været sat, maa Jens Bille og Knud Ulfeldt vide; Jeg veed deraf intet, mens det kommer jeg ret vel ihu, (*140*) at den Tid Børnene bleve hendsendte, da havde hverken jeg eller Kirsten saa mange Penning, som vi kunde sende Børnene til at fortære dem frem med. Hvad Mangel den Tid været haver, det veed ingen bedre end de godt Folk, tilstæde vare; hvorledes de blev uddeelede, og hvem det gjorde, det er ogsaa bevidst.

6 te Bilag
Eller Tillæg til Foregaaende.

I hr, Kammerherre Suhms manuscriptsamling haves en Satire imod Kirstine Munk og hendes Anhang, forfattet, som det lader, ved den Pas 1650. Titelen derpaa er: Kort Beretning om Hendes Naades Frue Kirstine Munks Ballette, holden nu nyligen i Helvedes Residents udi mange Cavalierers og Damers Nærværelse. Tonen deri er saa plump og gemeen, at Stykket ingenlunde er værd at aftrykke heelt, med mindre man vilde bise, hvorledes Satire ikke bør skrives; men nogle Steder deraf kan staae her til Prøve paa de Tidens Tænkemaade.

Om Eleonora Christine heder det: ”Derpaa kom en anden Dame med en liden Fløyels Hat paa, og en hvid Plumats (*Plumage fjerprydelse (fjerbusk) som hovedpynt*). derudi; havde gode mens hoffærdige Miner. Paa hendes Bryst stod skreven: regnabo pro lubitu. (*Jeg vil være konge, som jeg vil.*)

Denne Dame fulgte en, som en Præst, med en lang siid Præstehabit, som ogsaa gav sig til at dandse, og skar Caprioler. Paa Sømmen af hans Kiortel stod med latinske Bogstaver: prærer rogam & pileum nil theologicum; (*Jeg går over og hader intet teologisk*) paa hans højre Ærme: Her kan jeg udryste en Prædiken; paa det venstre: Her ligger en Ræv inden for; paa hans Bryst: Pluris mihi domina qvam conscientia; (*Mere for mig end min samvittighed*) paa hans Ryg M. S. (= Magister Simon Hennings); Narren kom springendes, og raabte imod Forsamlingen: Han skal være Bisp i Bremen til Juel. (141)

Siden fremkom en stor anseelig Cavallier med en stor Svite, dog formummed klædt i en lang Kiortel af adskillige Coleurer. Somme sagde: dette maa vist være Greven af Ulfeld. Pa hans Hat havde han et Smykke med en Krone og en halv gylden Maane, og disse Ord: Faris jaztamur variis. (*Faris kastede sig rundt på forskellige måder*) Paa Brystet i et kosteligt Smykke var udstukket en flyvende Ørn, og disse Ord: Supra reges & fortunam. (*Over konger og formue.*)

Iblant samme Cavalliers Svite log sig en tilsyne, som var Doctor Medicinæ*) men klæd som en Kiøbmand eller Bissekræmer. Paa hans Ryg stod skreven: in utraque exercitatus. (*i begge konfrontationer*) Paa hans Hat: Practicus mirabilis. (*Vidunderlig øvelse*) Paa hans Bryst: Supra artem spiro. (*Træk vejret over kunst*) Paa hans Fødder: Medicus politicus. (*Lægen er politiker*)

Latin oversat med Google translate

*) Sperling

Herefter ankom, Grevinde Frue Kirsten selv, med en heel Hob andre Damer, meget prægtig, og efterat hun havde gjort en sinlig Reverentz for Beelzebub, begyndte hun at slaae en Dands an. Paa Theatro var sat en Krone, som skinnede herlig af Guld og Stene, den dandsede hun rundt omkring, og i Dandsen vilde hun alt ti at træde paa samme Krone, mens der laae en liden Diævel paa Gulvet med en gloende Ildtang, som han stak Frue Kirsten med, saa tidt hun kom den for nær; og stod skreven paa Kronen Premor non opprimor. (*Jeg er presset, ikke overvældet.*)

Dennem fulgte en udi Dandsen, klædt i Harnisk, en bleg, sortskiægget Mand med et draget Sværs, hvorpaa stod disse Ord: Ferio non ferio. (*Jeg er ikke ked af det*) Paa hans Hat: jeg seer saa tyrannisk ud som et Faar. Paa hans Bryst: Plus mihi euræ arva & boves, qvam arma & domini oves. (*Jeg har flere marker og okser end mine arme og herres får*) Man vilde gierne vidst, hvem samme Krigshelt havde været; mend Helvedes Ceremoniemester lod svare paa fransøsk; c'est affez qu'il est a l'enser, & que ses parens le scavent. (*det er nok, at han er i humøret, og at hans forældre skræmmer ham*) Men Pikkehering gjorde Miner, som han pleyede, og sagde til dem (142) der stode omkring: Havde han blevet hiemme og solgt Stude, kunde han mueligt blevet her ude *).

Derefter fulgte en stor bevæbnet anseelig dog grum Mand tilsyne, med en lang Bøsse i den ene Haand, og et Slagsværd i den anden. Bag paa hans Klæder var udstukken adskillige Gevær og Stykke, med disse Ord: Non regi ses mihi & sociis. Paa hans Stormhat stod skreven: fortior in poculis quam in acie. Paa hans Slagsværd: Jeg sønderlaar og sønderhugger alle Svinestier og Gaasestier. Blev begieret at vide, hvem denne Cavallier var; Ceremoniemesteren svarede: det er en af Frue Kirstens Svogre **).

Derefter kom en anden Cavalier, syntes at have et lidet sort Skiæg, og fulgte hannem adskillige Officeerer, sa man dømte, han var en Generalperson. Paa hans Hat stod skreven: videor, non fun. Paa hans Bryst hængte et Smykke, hvorudi var malet eller afridset Stockholm med Fortunæ Billede, og disse Ord paa latin og dansk: Flectere si nequeo sueros, Acheronta movebo; vil ikke Danmark, saa maa Sverrig. Bag paa hans Kiortel var hans Vaaben udstukket med en bred Hanreyhat, og et stort skreven Regnskab med disse Ord: Nu skal de betale mig saa mange tusinde, enten de ere skyldige eller ey. Men Narren kom rendendes, og havde klædt sig som en Skriver, og sagde: han vilde have Betaling i Danmark, mens det bliver vist i Helvede. Ceremoniemesteren blev adspurgt, hvem han var, og svarede: han er og en af de Ulve ***).

*) Scholiasten har tilføiet, at her sigtes til Naders Bilde.

**) I Bredden staaer hans Navn: Hans Lindenov.

***) I Bredden: Ebbe Ulfeld.

Kirsten Munk 1623

Ellen Marsvin

Leonora Christina

Anna Cathrine af Brandenburg

Kong Chr. IV 1577 - 1658